

Zoran Gaši

Sve tehnike prikrivanja, ćutanja...

Razgovarao: Mirko Sebić

KAMEO, Autoportret straha u jednom kadru, izdavač Akademska knjiga, Novi Sad

Ovih dana iz štampe će izaći novi roman novosadskog umetnika Zorana Gašija, pod nazivom

Kameo: autoportret straha u jednom kadru, tom prilikom autor kaže: *ja sam nagrađen i kažnjen*

književnom i likovnom fuzijom koja je uslovljena vremenom u kojem živim

Kameo, to je kad sasvim važan lik prođe kroz kadar kao sasvim nevažan lik. Kameo to je potpis reditelja na samozatajan način. Da niko ne zna, a svi da oseće. *Kameo* je naslov novog romana novosadskog umetnika Zorana Gašija, podnaslov mu je: *autoportret straha u jednom kadru*. A kad bi danas snimao strah iz jednog kadra, reci čitaoče, iskreno, ko bi ti bio direktor fotografije? Umetnik svetla i tame. Fotograf hladnokrvni. Ni majka, ni otac, ni umetnik, ni brat, već sam prokleti – Mefistofelos – sa kojim se i rađa strah. A, ko drugi? Otud i čuđenje da se Zoran Gaši posle toliko vremena odustajanja od reči i sila magijskih koje sa njima obitavaju vratilo, iznenada, tokovima zaumnih pseudoverbalnim...

- *Posle dužeg vremena vraćate se pismu, tekstu, književnoj konvenciji, iza Vas su godine rada u vizuelnom mediju pre svega slikarstvu ali i iskustvo pisanja (pevanja) poezije koju u jednom trenutku napuštate. Sada stvarate, romaneskno štivo neobičnog štimunga, šta Vas je navelo da ponovo prionete na tekstualno tkanje?*

Zoran Gaši: Nigde nisam odlazio, bio sam tu. Izučavao sam i izučio sve tehnike skrivanja, prikrivanja, ćutanja, ćučanja, ležanja, prizivao sećanje, mimikriju razvio do savršenstva, memoriju do paradoksa i ekstatičkog ludila, čitao i brojao unazad. Hodao sam stopalo pred stopalo, vežbao dodire i parkur, izvodio preskok, salto unapred i unazad koliko je bilo potrebno i koliko sam hteo, bez vremenskog ograničenja. Mogao sam da odem kuda god hoću, da se vratim i zabeležim. Prošlost i budućnost su bili jedno te isto vanvremensko treperenje. Demokrit kaže da je sve stvoreno u svemiru slučajnost i nužnost. U mom slučaju ništa nije bilo nužno ni slučajno. I likovna umetnost i književnost su za mene bili samo paralaksa jedne te iste stvarnosti.

- *Roman nosi naziv Kameo, na početku objašnjavate taj stručni izraz, kakvu metaforičku potenciju on ima za Vas i da li iz te anonimne prisutnosti koju kameo označava stojite Vi kao autor ili nešto drugo?*

Zoran Gaši: Za mene je kameo metaforička lagodnost da budeš prisutan i tamo gde tvoje sećanje ne dopire. On pojačava drugi plan i daje potentnost onome što u stvarnom životu hoćemo da potisnemo. Ja jesam i sveprisutni autor ali i nešto drugo što potire knjigu a otvara ezoterični

svet mašte preciznih mantričnih ponavljanja. Nisam ni istina ni laž. Ja sam privid i privid je moja metafora. Onaj ko čita ovu knjigu dodiruje moju ruku i ulazi u svet privida, preuzima glavnu ulogu i postaje deo kadra koji se ne iscrpljuje.

- *Struktuiranost štiva u osnovi se poigrava filmskim kadriranjem pa su poglavlja zapravo verzije jednog kadra, time se čitaocu sugeriše da je priča beskrajno ponavljanje jednog motiva koji nikad nije dovoljno dobro „usnmljen“. Koji bi motiv ili grupa motiva bili.*

Zoran Gaši: Podnaslov ovog romana je *Autoportret straha u jednom kadru*. Strah je uslovljena datost. Skrivena i prevrtljiva, spremna da obezvređi život tako što će ga pre biološke smrti usloviti ili razoriti. Strah ponekad stvara i zavisnost; ako se na vreme ne detektuje on mutira u agresivnost prema samome sebi. Prelom ruke, noge, kijavica ili neka teška bolest uvek je uslovljena skrivenom agresijom prema samom sebi. Neka nas nevidljiva sila u nama stalno potire i poništava. Filmski kadar u ovom „usnimavanju“ željene slike dopušta ponavljanje na isti motiv i beskonačne greške. Sve je slično, ali ne i isto, dopunjeno je ili dotaknuto. Ponovljeni kadar je sasvim precizna i moguća promišljena greška kojoj veruje publika. U ovom slučaju ja sam scenarista, režiser, kameraman, ali i kameo glumac i klapa koja beleži i dopisuje sledeći kojoj gledalac (čitalac) veruje. Ja baratam potpunim istinama.

- *Neprikrivena fantastika erotičnog iz poglavlja u poglavlje začudjuje a pokadkad i šokira, razložite nam vaš pojam erotičnog.*

Zoran Gaši: Moja namera nije da teoretiziram u sferi erotike, ja sam njen aktivni učesnik, bolje reći produkt erotskog mističnog procesa. Moji rezultati su veće ili manje krhotine sećanja koje se zabadaju u začuđenost moralne, estetičke pa čak i teološke nedoumice svakoga od nas. To sećanje je pokadkad samo povod da se raspišem, raslikam i uključim u rezultate i one procese koji nas mrve pred očima Tvorca. Neko će možda pitati zašto ja to činim i da li je našem biću takvo saznanje potrebno? Maločas spomenute zabodene krhotine sećanja lipte tvrdu krv i različiti uglovi posmatranja postaće isti, a ukradeni tudji životi rasuti ili bez groba.

- *Žorž Bataj u jednom eseju kaže da je smisao erotizma potvrđivanje života čak i u smrti, kod Vas u tekstu smrt tiho parazitira na želji da kolaborira sa strahom, da li se možete složiti sa Batajevim mističnim erotizmom?*

Zoran Gaši: Jedna od mojih omiljenih knjiga Žorža Bataja pored *Erotizma, Suza erosovih i Knjige o Niče* svakako je *Književnost i zlo*. Tu se Bataj i ja susrećemo u tumačenju zla u književnosti o kome Sartr piše o Bodleru, a citira ga Bataj: „Činiti Zlo radi Zla, to upravo znači činiti suprotno od onoga što ljudi i dalje smatraju Dobrim. To znači hteti ono što inače neće – jer ljudi i dalje zaziru od zlih sila – a ne hteti ono što inače hoće – jer se Dobro uvek određuje kao predmet i svrha najdubljih ljudskih htenja. Upravo je takav Bodlerov stav. Njegovi činovi razlikuju se od postupaka običnog prestupnika na isti način na koji se crne mise razlikuju od ateiz-

Ja jesam i sveprisutni autor ali i nešto drugo što potire knjigu a otvara ezoterični svet mašte preciznih mantričnih ponavljanja. Nisam ni istina ni laž. Ja sam privid i privid je moja metafora. Onaj ko čita ovu knjigu dodiruje moju ruku i ulazi u svet privida, preuzima glavnu ulogu i postaje deo kadra koji se ne iscrpljuje.

ma. Ateista ne haje za Boga, jer on je jednom zauvek odlučio da Bog ne postoji. Ali sveštenik koji služi crne mise mrzi Boga zato što ga ljudi smatraju dostojnim ljubavi. Ruga mu se zato što On uliva poštovanje; on se upinje da porekne potvrđeni poredak, ali istovremeno taj poredak čuva i učvršćuje više nego ikad. Kada bi za trenutak prestao da ga potvrđuje, njegova svest bi postala saglasna sa samim sobom, Zlo bi se namah pretvorilo u Dobro i on bi se oslobođen svih naloga koji ne potiču od njega samoga, obreo u ništavilu, bez Boga, bez opravdanja, potpuno odgovoran za sebe.”

Sloboda je pravo na izbor, ali Sartr kaže da sloboda mora da bude u pravu. „Samo je tako ona jedinstvena u ovom svetu koji je vezan za Dobro; ali je potrebno da ona potpuno pristane uz Dobro, da ga čuva i učvršćuje, da bi mogla da se preda Zlu. I onaj ko se izlaže prokletstvu postiže usamljenost koja je kao mutna slika velike usamljenosti doista slobodnog čoveka”. Doziranje – nakapavanjem erotskog fatalizma i transpozicije smrti u delu Silvije Plat meni su možda bliži. Tatica, Pema bezumne devojčice, Evi ili Ogledalo neka se iščitavaju polako i pravilno u grobu života.

- *Veoma važan element vašeg teksta je telo, manifestacije telesnog su nekako spojene sa jezičkim igrama i duhovnim fantazijama. Kakav je vaš odnos prema telesnosti u umetnosti uopšte a posebno u književnosti?*

Zoran Gaši: Telo je promenljivo i ima ograničen rok trajanja, sve više liči na ono što zaslužuje, onomatopeju, povišen glas, ima stigmom domaće životinje, najčešće. Može i da peva ali jutro koje se ponavlja mrvli njegovo (njeno) lice i teško breme sećanja navodi na destrukciju. To je stanje u kome bi vernik, vere naočite, Bogu bio najrađe iza leđa, rekao bi Mišle. Ali čovek koliko god da je svestan svoje telesnosti priželjkuje „više” pa nesrazmerna duha i tela stvara tragične a najčešće smešne i vulgarne kreature sa kojima opštimo. Mastrurbacija je javna, čak i u koitusu dva „zaljubljena” bića, svako onaniše da zadovolji u sebi cinkaroša, trgovca, plačipičku, neshvaćenog, uronulog u laži i predrasude. Laž je postala civilizacijska paradigma, civilizacija se ne kontroliše lažima, iako smo mi, sa nose u izbljuku, rekao bi Bataj.

- *U jednom od poslednjih poglavlja sačinili ste imaginarni registar mesta na kojima je roman pisan, tako ste povezali intimnu geografiju u fanatazmago-*

••• Ilustracija iz knjige

riju književnog pisma da je ovo autobiografski roman, na koji način, i u kojoj meri ga tako treba čitati.

Zoran Gaši: Interesantno je da ste to tako povezali, imaginarni registar mesta... intimna geografija... i fantazmagorija književnog pisma. Sve je to baš tako. To je ponovno namerno nađeno detinjstvo, sve je minuciozno preparirano zauvek, ali su preparature u sećanju oživele i stvorile nešto što je čak i meni bilo novo i potpuno fascinantno, da ljubav nije samo upućena samom sebi u službi jednog, ega nego prema retkom konzumentu, ali i jedinom Bogu.

• *Šta je sećanje, da li se ono može sagledati kao čin ponovnog stvaranja reinkarnirane prošlosti ili kao puka igra, varka, želja...?*

Zoran Gaši: Sećanje je rafinirani iskorak iz vremena koje brzo protiče. Ono je više ili manje svakome dato ali modeli njegove reparacije samo onima

koji vide tu reinkarniranu prošlost. Puka igra ili varka želje su svakako prisutni i meni nedeljivi, ja biram ulogu junaku sa kojim se veselim ili zajedno sa njim tužim. Naša je svemoć kratka i krhka a dug život izvor naše slabosti. Henri Von bi rekao u svojoj pesmi Detinjstvo: Sada proučavam ljude sve revnije, / vidim sve što nisam video ranije, / a sve što vidim ko kroz noć pod vetrom – / sa ruba nekog polumračnu svetlost! / Sve za ponovnu svetlost tih minuta, / i za sigurnost onog tesnog puta. Ili u pesmi Dođi, dođi, šta čujem sad?: Neka te vide dnom grobnice, / ne kao dom ili dragi prostor – / s tamnim pečatom maternice / koja ne brine za potomstvo. / Dođi, bar mi se prisni! / sve mrtvije mi misli; / al od svega pre bih / dok za njim tužim tu / u krevetu, u snu, / da probudim se u tebi.

• *Čini se da vaš tekst u velikoj meri zaobilazi sve u našoj književnoj produkciji aktuelne stilske i poetičke postupke on se nekako vraća nekim u korenu narealističkim postupcima. Kako bi ste vi sami okarakterisali vlastitu poetiku ovde manifestovanu?*

Zoran Gaši: U Bubi – epohi ja sam bio marginalac, zanimala me je ezoterija, naročito alhemija, Fulkaneli, Stjuart, Haris, Mekdauel, Kabala, Prostorni krstovi, Izazivanje nadutosti, Puštanje krvi, Kontrolisanje uma, Pozicioniranje očnih tačaka u izmišljene prostore, Dupliranje svega, sve ono čega su se drugi zgražavali ili panično protivili. Čitao, čitao, čitao unazad, ponavljao uludo ljubeći ih sa najvećim žarom. One su to uvek uzvraćale. Kada sam otkrio nadrealizam počeli su da mi nude njihove sestre, braću, muževe, žene, tetke, srine, zaove, tužne roditelje i nevaspitanu decu i ja sam počeo strasno da uzvraćam njihovu ljubav. Bio sam potpuno nadrealistički lud. Ja sam zaista bio lud. Čitao sam Bretona, Aragona, Koktoa, Šara, Salmon Moni se Bulia, Jocića, Daviča, Ristića, Matića... a najviše voleo, voleo i rastao uz Vujicu Rešina Tucića.

• *Da li Kameo na neki način označava vašu novu stvaralačku fazu?*

Zoran Gaši: Svaka završena faza ako se ona tako u meni iskristališe deo je moje parcijalne smrti. Ta parcijalnost u procentima većtog analitičara varira pa je statističar u meni neprecizan i sklon preterivanju. Ja sam nagrađen i kažnjen književnom i likovnom fuzijom koja je uslovljena vremenom u kojem živim. Strategija takvog prljavog vremena nije u stanju da uslovi bezgraničnu ljubav i ja ću načine ispoljavanja takve ljubavi birati strpljivo i tačno. Ja sam zmija koja se ujeda ne bi li protivotrov moga tela i duše bio nekome od koristi.

• *Da li pišete ili planirate nastavak ovog romana ili barem nastavak i razvijanje poetike koja je u njemu eksplicirana?*

Na ovaj ili onaj način nastavci nečega već postoje; materijalizovani ili ne oni su nagomilani i traže pukotine kao što je i ovaj roman našao način za kapanje tako će i ono što sada spremam zadovoljiti goste u restoranu navikle na obilnu porciju. Njihove napojnice su teške ali neka ne brinu, oni znaju, i ovoga puta ja častim. ■

Prvi kadar (četrdeset osmi put)

Stalno nešto tražim. Biću kao pas sa otpada. Otvaram ormariće, fioke, zavirujem iza vrata, ispod kreveta, preturam po prljavom vešu. Razbijam fatum zvezda da ću sutra videti nekog od nedavno preminulih rođaka s kojim se pre smrti nisam ni pozdravio. Neko se miče ispod pokrivača i nabacane odeće. Glava moje ujne se pojavljuje tik ispred mene i grohotom smeje, ali je grohot nem, kao i njene očne duplje iz kojih curi tama. Nudi mi mimičkim gestovima hleb i komad sira, kapu i puno dobrote da me zaštiti. Voleo sam svoju ujnu, pa se nisam plašio glave koja je kružila iznad mene, sem što mi je bilo nelagodno jer se nisam oprostio od nje. Sve je bilo tiho i sivo. Glava mi je dala znak da pođem za njom i ja sam bosonog iskočio iz kreveta i krenuo. Nogavice pidžame su mi bile predugačke i široke jer su pripadale mom starijem bratu – obukao sam ih ne bih li bio deo njega. Glava me je vodila kroz sobe kuće moga dede, kroz sobe koje nisam mogao da prepoznam, kao ni krevete onih koji spavaju u njima, i plazila jezik na njihovo hrkanje. Moj deda, majka, tetka, pa i njen sin, čvrsto su spavali. Trgao sam se kada su se vrata sama širom otvorila i kada mi je glava dala znak da pođem za njom. Nisam oklevao, mada sam na prag zastao, uplašivši se prašćića u dvorištu koji su buljili u mene, iako su u to vreme, po mom saznanju, morali da budu uz krmaču u svinjcu. Pokušao sam da ih oteram, ali oni su i dalje stajali, množili se, njuškali i razroko zurili u mene. Ličili su na skulpture čeških majstora porculana. Tada svakako nisam znao za Brno, Plzen ili Royal dux. Došao sam do izlaza iz dvorišta, krenuo napolje, zastao, pa ponovo krenuo, sasvim odlučno. Skrenuli smo naglo ulevo i u tom trenutku glava je dobila telo ujne u svečanoj haljini teget boje, stegnutoj u struku. Oči su joj bile tamnoplave, duboke i nežne, a tminu iz usta zamenio je osmeh. Pružila mi je ruku, ja sam je prihvatio i krenuo stazom. U dvorištu sam čuo slatko groktanje porculanskih prašćića koji su me ispratili do kapije od pletenog granja. Oni su tu zastali i ukopali se u mestu. „Nismo mogli da se pozdravimo, bilo je puno ljudi.“ Čitao sam. „Još dan pre smrti znala sam da sam mrtva.“ Ja sam i dalje čitao. „Rekla mi je ona baba, što ima kuću na dnu sela, ona koju smo hteli da udamo za dedu, sećaš se, ona što nije nosila gaće, kojoj si virio pod suknju dok je ložila vatru u onom starom šporetu, za koju si govorio da ima pišu i da je u stvari muškarac, sećaš se, sećaš se“. „Da“, iscedio sam iz stomaka. „Oni koji u pravoj ljubavi ostaju, gubeći nekoga, shvataju da su srećni, da imaju šta da izgube. Razumeju oduzimanje.“ Pričala mi je o dedinim nozdrvama iz kojih bi izlazila žeravica kada bi pio, mužu, mom ujaku, koji je imao lažnu fioku u koju bi stavljao novac, zatvarao je, a ona bi sledećeg trenutka ostajala prazna. Govorila je da je puna fioka novca uvek prazna bez ljubavi, pa makar i imala čaroliju da je život lep sadržaj i da se proživljava godinama. Sve su to zablude kojih smo svesni tek kada umremo i oivičimo se grobom. Zastali smo i tek tada sam primetio da smo duboko zašli u groblje. Obrisala mi je haljinom suze koje su se slivale niz bradu i vrat i nasmejala se. Stajali smo pred njenim grobom. Lako je uklonila tešku mermernu ploču, a iz groba je sunula jaka svetlost ka nebu. Ustuknuo sam. „Hoću da nešto vidim.“ Uхватила me je čvrsto za ruku i povelala kamenim stepenicama u unutrašnjost groba. „Nemoj da se bojiš, ja sam tvoja majka.“ „Koga, šta da vidim?“ Gomila ljudi slivala se ulicama prema centru. „Sa kim želiš da me upoznaš? Šta da vidim?“ „Ovo je biće koje ima grbu na plućima, savija se unazad i kopa grob unutar groba.“